

De Utrechtse Boerderij van het Jaar 2003

Boerderij van het Jaar 2003
in de provincie Utrecht
Foto: Utrechtse
Boerderijenstichting

Romantisch, stijlvol, het cultureel erfgoed respecterend. Aan die kwalificaties voldoet de boerderij Lopikerweg 91 in Cabauw (gemeente Lopik) die in dit Jaar van de Boerderij in de provincie Utrecht is uitgeroepen tot Boerderij van het Jaar.

NANETTE VUGTS

De bekroonde boerderij aan de Lopikerweg 91 is net als veel andere boerderijen aan dezelfde weg een rijksmonument en daarmee beschermd tegen sloop. Omdat ze in particulier bezit zijn, zijn de meeste van die boerderijen niet te bezichtigen. Maar ook aan de gevels en erfbebouwing kunnen we de geschiedenis van het pand aflezen.

In de Lopikerwaard zijn de boerderijen gebouwd volgens het langhuistype. Dat betekent dat alle functies van het boerenbedrijf te vinden zijn onder één (lang) dak. De boerderijen werden vroeger gebouwd met materialen uit de streek zelf. In de Lopikerwaard waren dat vooral hout en riet die we terug vinden in het houten draagskelet met lage muren en een rieten dak. De boerderijen zijn er driebeukig.

Een brede middenbeuk diende voor voederopslag, voederwerkzaamheden en wonen. De twee smalle zijbeuken werden gebruikt voor het stallen van het vee, het bewerken van de zuivel en het opslaan van alles wat een boer nodig had. Deze driedeling vinden we terug in de voorgevel van de meeste boerderijen in de Lopikerwaard.

De boerderij heeft vaak een kelder voor de zuivelbereiding. Door de hoge grondwaterstand ligt de kelder meestal niet helemaal onder het huis. In de gevel zien we daarom een kelderraam met daarboven een hoger raam van de zogenaamde 'opkamer'.

Boerderijen zijn in de eerste plaats bedrijfsgebouwen. Dat neemt niet weg dat de architectuur vaak fraaie details kent. Soms gaat het om vooral praktische onderdelen als een vloedstoep, die de boerderij moet beschermen tegen hoog water of luiken die dienen om de temperatuur te regelen.

Andere details hebben vooral een esthetische functie en geven de boerderij een 'stadser' of 'chiquere' uitstraling. Denk aan het fraai besnijden van de overstekken, het aanbrengen van een 'engelenvenster' of het plaatsen van hekken.

De woonfunctie van de boerderij was heel lang ondergeschikt aan de bedrijfsvoering. Aanpassingen aan het gebouw kwamen vooral voort uit veranderingen in het bedrijfsproces zoals uitbreiding van de veestapel en de zuivelbereiding. Pas in de 19e eeuw kregen woonfuncties als wonen, eten en slapen meer en aparte ruimtes. In de 20e eeuw werd de boerderij hoofdzakelijk een woning en werd het bedrijf naar an-

Originele bedstede in de
boerderij
Foto: Nanette Vugts

Raampartij met luiken
Foto: Nanette Vugts

dere gebouwen op het erf verplaatst. In de tweede helft van de vorige eeuw ontstonden onder invloed van de mechanisatie van het boerenbedrijven steeds grotere, los staande ligboxstallen en veevoersilo's.

Lopikerweg West 91

De kern van de langhuisboerderij aan de Lopikerweg West 91 dateert uit 1575. Goed herkenbaar zijn de driebeukige opzet, het lange rieten dak en de erg lage zijmuren. De boerderij wordt op dit moment geheel bewoond en de deel, het stalgedeelte, is betrokken bij het woongedeelte. Dat heeft, in tegenstelling tot bij veel andere boerderijen, niet geleid tot het helemaal verdwijnen van authentieke en monumentale elementen. Met veel zorg heeft de eigenaar de karakteristieke elementen en de indeling van de boerderij weten te behouden of weer hersteld. Met de restauratie is hij meer dan vijftien jaar bezig geweest. Aan de restauratie ging een onderzoek vooraf naar het driebeukige basisplan van de boerderij, de karakteristieke elementen en de te gebruiken kleuren. Het toen als opslag gebruikte pand was in zeer

vervallen staat en moest helemaal worden opgeknapt. De muren zijn opnieuw opgetrokken met de originele stenen, de kozijnen en het rieten dak zijn vervangen.

Zoals de geschiedenis van het pand aan de buitenkant is af te lezen is ook de binnenkant een geschiedenisboek. Er is gestreefd de elementen uit verschillende tijden in stand te houden. Zo zijn er balken met renaissance- maar ook met gotische kenmerken te ontdekken. De bedstede en de originele schouwen zijn nog aanwezig. Ter vervanging van de verdwenen plavuizen zijn tegels gebruikt zoals die bij andere boerderijen in de buurt nog te vinden zijn.

De deel is in zijn waarde gelaten. De goten waarmee het vee werd gevoerd zijn nog aanwezig, net als de 'til', de verhoging in de deel waarop de knechten en de meiden sliepen. Ook de originele achterdeuren (drie stuks) zijn behouden gebleven. Het resultaat van al deze inspanningen is een prachtige woonboerderij waaraan zijn geschiedenis mooi af te lezen valt.

Nanette Vugts is werkzaam bij de gemeente Lopik en is daarnaast redactielid van het Tijdschrift Oud-Utrecht

Colofon

Oud-Utrecht

Tweemaandelijks tijdschrift, 76e jaargang nr. 7,
december 2003 / ISSN 1380-7137

Oud-Utrecht is een uitgave van de Vereniging Oud-Utrecht, vereniging tot beoefening en verspreiding van de kennis der geschiedenis alsmede het waken over het behoud van het cultureel erfgoed van stad en provincie Utrecht.

Voorzitter: P. Blok

Secretariaat: T. Wilmer

p/a Alexander Numankade 199-201, 3572 KW Utrecht,
tel.: (030) 286 66 11 / fax: (030) 286 66 00

internet: www.oud-utrecht.nl

e-mail: oud-utrecht@hetutrechtsarchief.nl

U kunt zich **opgeven als lid** van de vereniging Oud-Utrecht door te schrijven naar:

Oud-Utrecht, Leiwater 67, 2715 BB Zoetermeer.

De contributie bedraagt € 25,- per jaar / voor jongeren tot 26 jaar en U-pashouders € 15,- / huisgenootlidmaatschap € 10,- / bedrijven € 50,-. **Contributie- en ledenadministratie:** Postbanknr. 575520, Zoetermeer.

Redactie: M. van Lieshout (eindredactie), M. van Oudheusden, J. Pennings, P. Rhoen, B. van Santen, K. van Vliet, M. van de Vrugt en M. Vugts.

Redactieadres: Alexander Numankade 199, 3572 KW Utrecht.

Vormgeving: Jeroen Tirion [BNO], Utrecht

Ontwerp cover: H. Lodewijkx

Druk: PlantijnCaspary Utrecht

Oud-Utrecht verschijnt zeven maal per jaar

Deadline agenda nummer 1/2004: 20 december
verschijningsdatum nr. 1/2004: 1 februari

Uw bijdragen kunt u sturen aan de redactie, Alexander Numankade 199, 3572 KW Utrecht, op 31/2 inch floppy of via e-mail aan de eindredacteur: maurice.van.lieshout@hccnet.nl
Maximale omvang: 3.000 woorden incl. noten en literatuur.
Auteurs wordt gevraagd zich te houden aan redactionele aanwijzingen. Deze zijn te verkrijgen bij het redactieadres.
Illustratiesuggesties zijn zeer welkom.